

(11) ÄLVSBORG

BESKRIVNING AV STADSDELEN

MARS 2008

ARBETSGRUPP FÖR BESKRIVNING AV STADSDELEN {11} ÄLVSBERG

**STADSBYGGNADSKONTORET, DISTRIKT SÖDER: ANNA-JOHANNA KLASANDER, ANNA SIGNAL OCH MALIN SJÖDAHL
STADSDELSFÖRVALTNINGEN ÄLVSBERG: YLVA NORDHOLM**

FOTO: YLVA NORDHOLM, ANNA SIGNAL OCH SBK:S ARKIV

**PROJEKTLEDARE SAMTLIGA 21 STADSDELSVISA BESKRIVNINGAR
STADSBYGGNADSKONTORET, ÖVERSIKTSPLANEAVDELNINGEN**

ETT LOKALT PERSPEKTIV

BESKRIVNINGEN AV STADSDELEN - ETT UNDERLAG FÖR PLANERING

Stadsbyggandet innehåller flera perspektiv, dels det lokala genom den enskildes livsmiljö, dels det övergripande utifrån hela staden och även Göteborgsregionens utveckling. Beskrivningar utifrån det lokala perspektivet har tagits fram för varje stadsdelsnämndsområde och är underlag för planering av stadens utveckling och utbyggnad. Syftet är att förstå de olika stadsdelarnas särskilda karaktärer, styrkor och behov samt att ge ett kunskapsunderlag och en introduktion till stadsdelens liv och miljöer. De stadsdelsvisa beskrivningarna är värdefulla som introduktion till stadsdelen för stadens invånare, kommunala förvaltningar, företag och m fl.

Beskrivningarna (tidigare kallade lokala program) har tagits fram under 2006-07 i samarbete mellan Stadsbyggnadskontoret och de 21 stadsdelsförvaltningarna. Beskrivningarna finns tillgängliga på Stadsbyggnadskontorets hemsida och finns även på stadsdelsförvaltningarna samt på Stadsbyggnadskontoret.

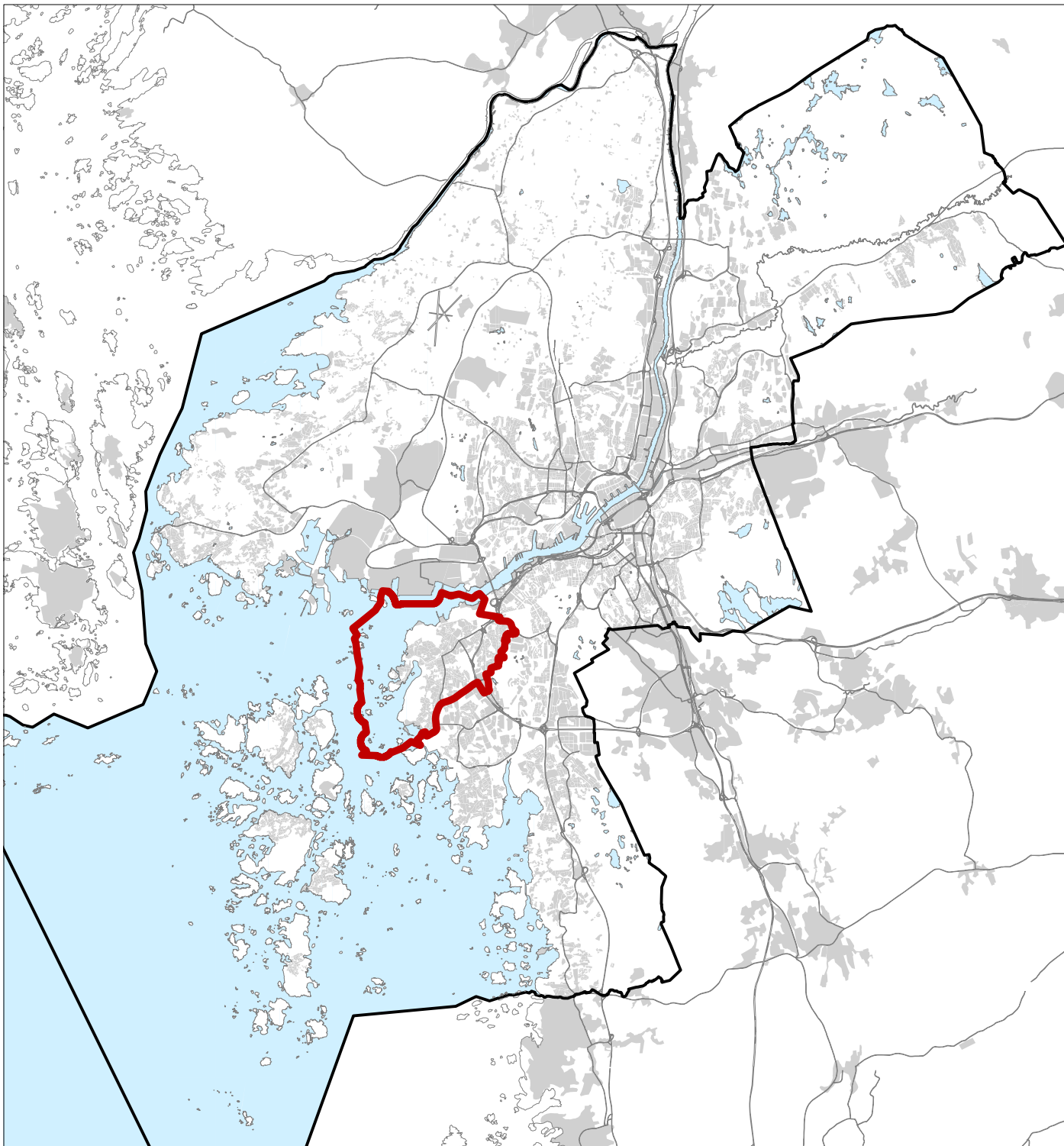
Lokala program togs först fram som underlag till ÖP99. I uppdraget att ta fram en ny översiktsplan, som formulerades av kommunstyrelsen juni 2005, angavs att även de lokala programmen för de 21 stadsdelsnämndernas områden skulle ses över.

SAMRÅDET

Förslaget till översiktsplan, ÖPXX, var ute på samråd under våren 2007. Lokala program var en del av underlagsmaterialet i samrådshandlingen. Många diskuterade översiktsplaneförslaget och sammanlagt inkom cirka 210 yttranden. En del av dem berörde de stadsdelsvisa beskrivningarna. Efter samrådet har beskrivningarna justerats och aktualiserats. En information om de färdiga handlingarna hölls för Byggnadsnämnden i mars 2008.

Ylva Löf
Översiktsplanechef

Lisa Wistrand
Projektledare

INNEHÅLL

SAMMANFATTNING	7
ÄLVSBORGS ROLL I STADEN	8
Utvecklingstendenser och behov	9
STATISTIK ÄLVSBORG (11)	10
ATT LEVA I ÄLVSBORG	12
Befolkning	12
Boende	12
Fritid	15
Skola och utbildning	15
Service	16
Kommunikationer	16
Utvecklingstendenser och behov	16
NÄRINGSLIVET I ÄLVSBORG	18
Fiskebäcks hamn	19
Nya varvet	19
Göteborgs Garnison	19
Grimmereds industriområde	20
Hagen/Redegatan	20
Saltholmen	21
Utvecklingstendenser och behov	21
DEN FYSISKA MILJÖN I ÄLVSBORG	22
Markanvändning	22
Stadsmiljö	25
Utvecklingstendenser och behov	30

Hamnen i Långedrag.

SAMMANFATTNING

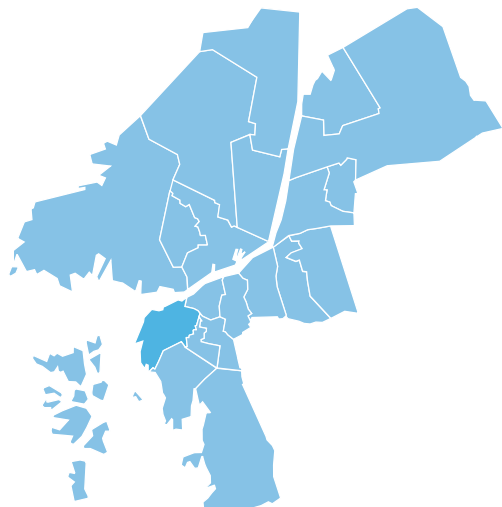
Cirka sex kilometer sydväst om Göteborgs centrum ligger Älvsborg i ett vackert läge vid havet och Göta älv. I Älvsborg bor drygt 18 000 personer. Som helhet är Älvsborg en välmående stadsdel, med en befolkning som i genomsnitt har högre inkomster, mindre ohälsa och fler i förvärvsarbete än genomsnittet i Göteborg.

Stadsdelen delas in i områdena Hagen, Grimmered, Långedrag och Fiskebäck. Bebyggelsen utgörs till största del av villor och radhus. Villabebyggelsen speglar olika utbyggnadsepoker, från 1800-talets traditionella kustsamhälle till miljonprogrammets radhusområden och dagens påkostade villor med havsutsikt. Det råder brist på mindre bostäder, vilket minskar möjligheten för yngre och äldre att bo kvar i stadsdelen.

Närmiljön i Älvsborg erbjuder stora möjligheter till en givande fritid med stora grönområden, många friluftsbad och småbåtshamnar. Kustområdet är en tillgång för hela Göteborg.

I Älvsborg finns drygt 6 100 arbetstillfällen. Arbetsplatser är i huvudsak koncentrerade till Fiskebäcks hamn, Nya Varvet, Grimmered och Hagen. En stor del av företagen har maritim anknytning. Älvsborg har inget eget handelscentrum, det finns dock flera mindre affärscentra och butiker spridda i stadsdelen.

Bilnehavet i Älvsborg ligger klart över genomsnittet för kommunen och invånarna kör långt mer bil än genomsnittet för Göteborg. Kollektivtrafikens linjedragningar följer i huvudsak de större gatorna. I bostadsområdenas inre delar kan det därför vara långt till närmaste hållplats.

ÄLVSBERGS ROLL I STADEN

Älvsborg är en vackert belägen stadsdel alldeles vid Göta Älv och havet. Samtidigt är det ganska nära till Göteborgs centrum: ungefär sex kilometer eller en halvtimme med spårvagn. Med havsbad och småbåtshamnar erbjuder Älvsborg stora möjligheter till rekreation och fritidsaktiviteter, inte bara för stadsdelens invånare utan också för göteborgare i allmänhet.

I Älvsborg bor drygt 18 000 personer på en yta av 11 km². Stadsdelen delas in i områdena Hagen, Grimmered, Långedrag och Fiskebäck. De är alla särpräglade bostadsområden. Verksamheter finns i liten utsträckning och då framför allt vid Fiskebäcks hamn, Nya Varvet, Grimmered och Hagen. Älvsborg har inget eget centrum, men viss småskalig service finns insprängd här och där i stadsdelen.

De allra flesta invånarna i Älvsborg bor i egna hus. Stadsdelens villabebyggelse speglar alla möjliga olika utbyggnadsepoker, från 1800-talets traditionella kustsamhälle till miljonprogrammets radhusområden och dagens påkostade villor med havsutsikt. Det kustnära boendet är attraktivt och en resurs för Göteborg att kunna erbjuda.

Som helhet är Älvsborg en välmående stadsdel, med en befolkning som i genomsnitt har högre inkomster, mindre ohälsa och fler i förvärvsarbete än genomsnittet i Göteborg.

Läget vid vattnet ger Älvsborg särskilda förutsättningar, både vad gäller tillgångar och problem. Till stadsdelens stora tillgångar hör badplatserna, både naturplatser med bad från klippor och de anlagda baden: Fiskebäcks populära badplats och Saltholmens kallbad som närmast är en kulturinstitution i Göteborg. En stor tillgång är också alla småbåtshamnar. Kommunala bolaget GREFAB tillhandahåller sammanlagt 3400 båtplatser vid Saltholmen, Hinsholmskilen och Fiskebäck. Segelklubbarna GKSS och LSS har 550 respektive 25 båtplatser och därutöver finns längs kusten många privata bryggor med egna båtplatser.

Från Saltholmen utgår passagerarbåtarna till öarna i södra skärgården och på sommaren kommer badgäster i mängder med spårvagn, bil eller cykel till färjeläget. Fiskhamnen i Fiskebäck är av riksintresse för yrkesfisket.

Sedan år 2005 är Försvarsmaktens sjukvårdscentrum lokaliserat till Göteborgs garnison, före detta KA4/AMF4. Försvarsmaktens sjukvårdscentrum är en nationell resurs, som har som uppgift att förse försvarsmakten med kvalificerad hälso- och sjukvårdspersonal.

- Attraktivt boende nära havet
- Färjeterminal för skärgårdstrafiken vid Saltholmen
- Stora rekreationsvärden kopplade till havet: badplatser och småbåtshamnar
- Fiskebäcks hamn av riksintresse för yrkesfisket

Småbåtshamnen vid Hinsholmskilen med Kallbadhuset i bakgrunden.

UTVECKLINGSTENDENSER OCH BEHOV

Älvsborg står, liksom andra stadsdelar i det växande Göteborg, under ett fortsatt exploateringsstryck. Strandnära lägen är eftertraktade och stadsdelen har markområden som ännu är obebyggda, men stora delar av dessa är naturmark som bedöms ha stort värde för friluftslivet. Allmänhetens tillgång till kusten är viktig att värna.

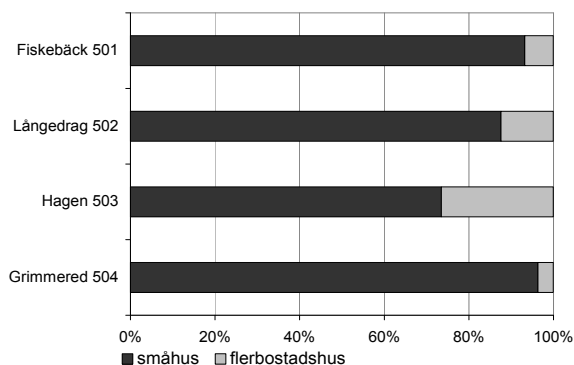
Inom Älvsborg finns ett uttalat behov av fler sorters bostäder, inte minst för att underlätta rörligheten inom stadsdelen. Unga som flyttar hemifrån och äldre som säljer villan har exempelvis svårt att hitta lämpliga bostäder i Älvsborg.

När det gäller trafik är de stora strömmarna till och från båtterminalen ett problem. Biltrafiken belastar de relativt smala bostadsgatorna i Älvsborg hårt och parkeringen vid Saltholmen är svår att lösa tillfredsställande för både fastlandsbor och pendlare öbor. Under många år har olika lösningar diskuterats. År 2007 beviljades bygglov för ny bilparkering och ny busshållplats. På sikt behöver även spårvagnshållplatsen byggas om, men det kräver ändrad detaljplan.

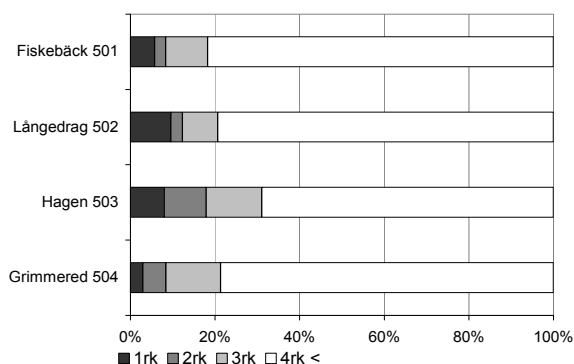
Arbetet med att anlägga en ny fraktterminal i Fiskebäck påbörjades år 2006. När godstrafiken mellan fastland och öarna flyttats från Saltholmen till Fiskebäck kommer gatorna ut mot Saltholmen att avlastas. Hur Fiskebäcks hamn utvecklas på sikt kommer att påverka bostadsförsörjning såväl som tillgången på arbetsplatser och rekreationsområden.

STATISTIK ÄLVSborg (11)

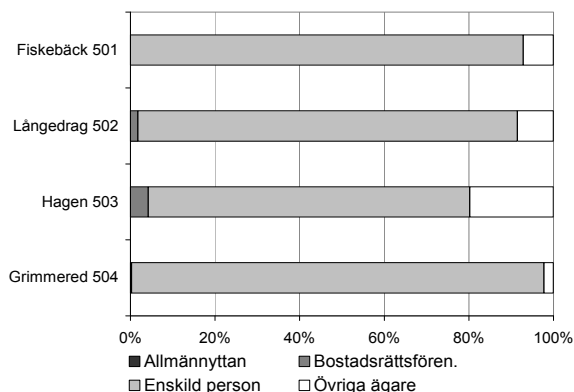
Hustyp 2006

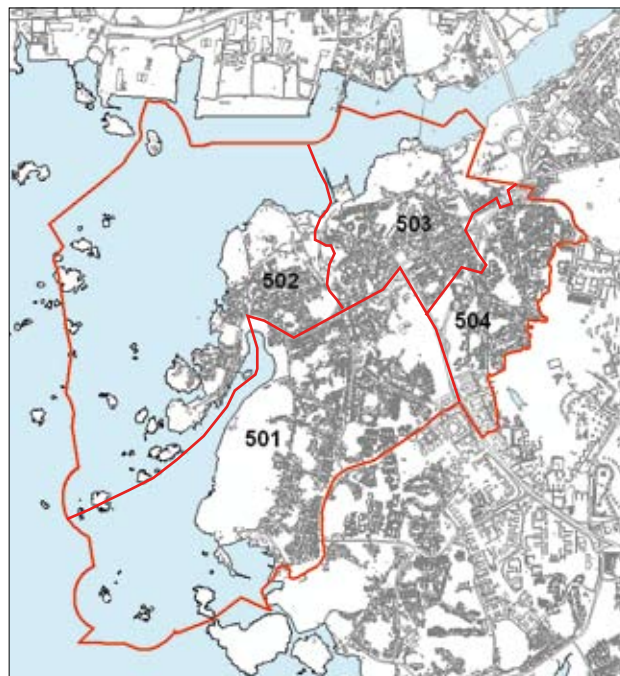
Bostadstorlek 2006

Upplåtelseform 2006

Diagrammen visar bostadsbeståndet 2006, småhus och lägenheter i flerbostadshus, fördelat på primärområden. För mer detaljerad data se <http://www.goteborg.se/statistik>

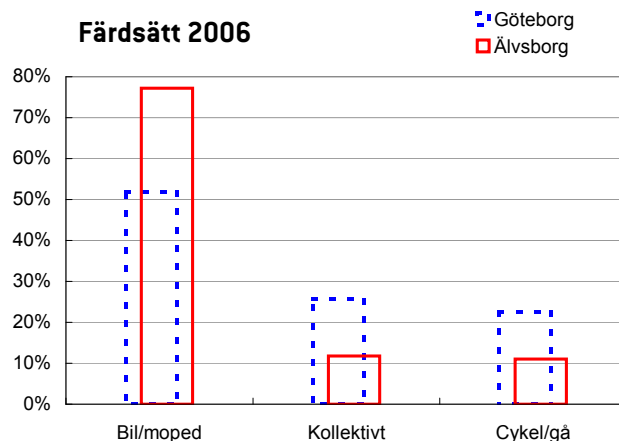
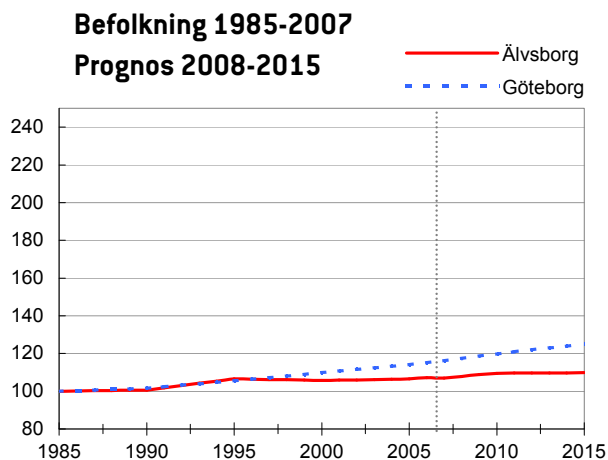
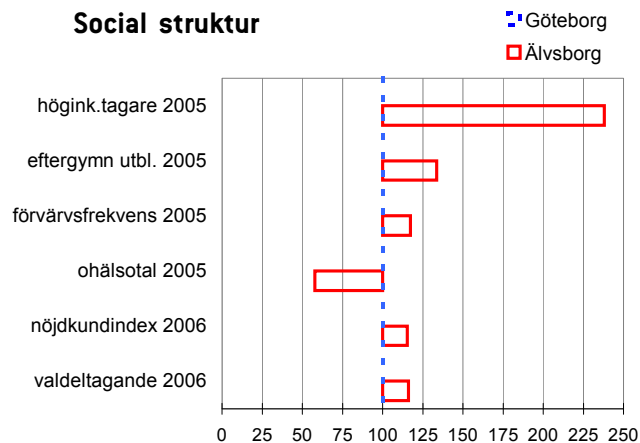
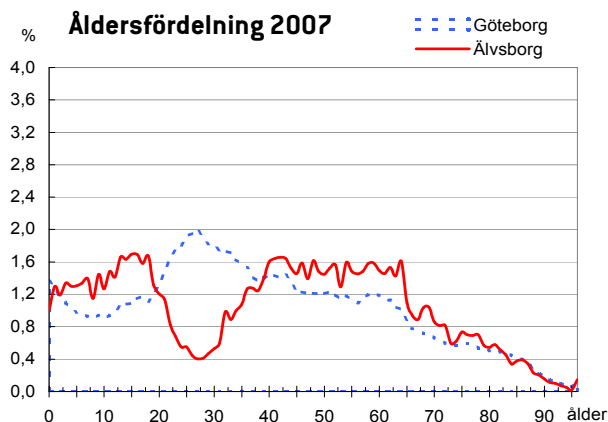
Antal bostäder 2006

501 Fiskebäck	2 643
502 Långedrag	740
503 Hagen	1 994
504 Grimmered	1 436
Totalt	6 813

Kartan och tabellen visar stadsdelen med dess primärområden. De tre siffrorna är primärområdets kod. Se <http://www.goteborg.se/statistik>

Folkmängd: 18 517 personer

Landyta: 1 098 ha

Social struktur: Mäts i förhållande till genomsnittet i Göteborg, index=100. Höginkomsttagare 360< tkr/år, Eftergymnasial utbildning 3<års utbildning, Förvärvsfrekvens 25-65 år, Ohälsotal 16-65 år, se Göteborgsbladet, maj 2007. Nöjd kundindex, hur nöjda invånarna är med miljön i sin stadsdel. Se medborgarenkäten 2006. Valdeltagande. Se statistisk årsbok 2007, Göteborg.

Färdsätt 2006: Andelen resor för respektive färdssätt i stadsdelen 2005, jämfört med Göteborg. Se resvaneundersökning 2006.

Åldersfördelning 2007: Andelen av invånarna i varje årtäcksklass i stadsdelen, jämfört med Göteborg. Se <http://www.goteborg.se/statistik>

Befolkning 1985-2007 och prognos: Folkmängdsförändringen i stadsdelen från 1985, jämfört med Göteborg. 1985 är index 100 och utifrån det visas förändringen i femårsintervall. 2008 - 2015 är en prognos. Se <http://www.goteborg.se/statistik>

ATT LEVA I ÄLVSBORG

- Stor andel bostäder i villor och radhus
- Brist på flerbostadshus och mindre lägenheter
- Stora rekreationsmöjligheter med närhet till hav och natur
- Seglarklubbar och Önnereds handbollsklubb är populära fritidsföreningar
- Begränsat serviceutbud, större centrum saknas
- Hög medelinkomst och låg arbetslöshet
- Långt till kollektivtrafik i vissa områden
- Stort bilinnehav

BEFOLKNING

Under drygt 60 år har antalet invånare i Älvsborg i det närmaste fördubblats. Idag bor fler än 18 400 personer i stadsdelen. Åldersfördelningen bland älvsborgsbor skiljer sig mycket från Göteborg i stort. En relativt stor andel av befolkningen är barn; 27 procent av älvsborgsborna är i åldrarna 0-19 år. Det finns också många i 40- till 60-årsåldern, medan andelen invånare i 20- och 30-årsåldern är liten. Andelen ålderspensionärer ligger på ungefär samma nivå som göteborgssnittet.

De senaste åren har många unga familjer flyttat in i stadsdelen. Antalet barn i åldrarna 1-5 år har ökat. Under samma period har antalet barn i grundskoleåldern minskat. Personer i åldern 65 år och äldre ökar något.

Mer än hälften av befolkningen har eftergymnasial utbildning och medelinkomsten är hög. Drygt 84 procent av befolkningen i åldern 25-64 har förvärvsarbete. Arbetslösheten i Älvsborg är låg.

BOENDE

De flesta bostäder i Älvsborg finns i villor och radhus och mer än hälften av bostäderna består av fem eller fler rum och kök. Bristen på mindre bostäder, exempelvis lägenheter i flerfamiljshus, minskar möjligheten för både yngre och äldre att bo kvar i stadsdelen när de behöver flytta. Sedan flera år pågår planarbete med mål att möjliggöra lägenheter i flerbostadshus på Nya Varvet och i Fiskebäck.

De allra flesta äldre vill bo kvar i sin hemmiljö så länge det är möjligt. För dem som inte kan bo kvar i hemmet trots insatser från hemtjänsten och/eller anhöriga finns äldreboende. I Älvsborg finns Nya Varvets äldreboende som har 48 platser. Erbjudande av lediga platser sker i samverkan med övriga stadsdelar i väster. Sammanlagt ett hundratal invånare i Älvsborg bor i särskilda boenden för äldre. Fiskebäcks äldreboende vid Fiskebäcks hamn drivs i enskild regi. Här finns 89 lägenheter i äldreboende och 20 lägenheter i seniorboende.

Stadsdelsnämnden har ansvar för att funktionshindrade får det stöd och den hjälp de behöver för att klara sitt dagliga liv. Fler än 250 personer har insatser enligt LSS (Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade) i stadsdelen. Det finns åtta bostäder med särskild service.

Utsikt över stadsdelen med Älvsborgsbron i bakgrunden.

I Älvsborg utgörs bostadsbeståndet övervägande av villor och radhus. Rekreationsmöjligheterna är stora med närhet till hav och natur.

Det finns gott om naturområden i Älvsborg.

Önnereds handbollsklubb

De många småbåtshamnarna är en tillgång i Älvsborg.

Kallbadhuset vid Saltholmen, ett anrikt nakenbad.

Det kommunala Fiskebäcksbadet har både sandstrand och klippor.

Påvelunds motionsområde

En stadsdel med stora grönområden och många privata trädgårdar.

Fiskebäcksbadet

Gamla hamnen i Långedrag

FRITID

Närmiljön i Älvsborg erbjuder stora möjligheter till en givande fritid. Här finns flera områden som är lämpliga för naturpromenader, till exempel området mellan Hinsholmskilen och Fiskebäck. I stadsdelen finns en kommunal badplats, Fiskebäcksbadet, och flera naturbad, till exempel vid Lindalen och Saltholmen. Det finns planer på att anlägga en badplats vid Tångudden när vattenkvalitet och säkerhet så tillåter. Vid Saltholmen finns Kallbadhuset, ett anrikt nakenbad som är öppet på sommaren och som drivs av föreningen Kallbadhusets vänner.

Verksamhet inom de ideella föreningarna utgör grunden för många av fritidsaktiviteterna i stadsdelen. Föreningar inom vattensport är av naturliga skäl stora. Störst är seglarföreningarna GKSS och Svenska Kryssarklubben. En annan stor förening är Önnereds Handbollsklubb som ligger i kanten av Påvelunds motionsområde. Klubben är en av världens största handbollsklubbar med 1400 medlemmar, både barn och vuxna. Klubben växer och inviger sommaren 2008 två nya handbollshallar på platsen. ÖHK har också uppdrag från kommunen att driva Påvelunds motionscentral med gym och motionsslingor. Från Påvelunds motionsslinga kan man komma till Ruddalens fritidsområde genom en gång- och cykelbro över Västerleden.

I stadsdelen finns ett föreningsråd för information och dialog mellan stadsdelsförvaltningen och de ideella föreningarna.

Stadsdelsförvaltningen har tagit fram kartor över promenadområden i stadsdelen för att underlätta för boende och besökare att röra sig till fots och därmed främja folkhälsan.

Den kommunala fritidsverksamheten är liten, och verksamhet för ungdomar är prioriterad. I samma hus som Nya Påvelundsskolan finns en fritidsgård, och det finns också fritidsverksamhet för ungdomar i Fiskebäcksskolan.

SKOLA OCH UTBILDNING

Eftersom antalet barn i åldern 1-5 år ökar och de flesta föräldrar förvärvsarbetar är behovet av förskola stort. Fler platser planeras och samarbete sker med grannstadsdelarna.

Det finns sju kommunala skolor som är geografiskt väl fördelade över stadsdelen. Fem av skolorna omfattar förskoleklass till och med år 6. Av de två återstående finns det förskoleklasser till och med år 9 i den ena och år 7-9 i den andra. Det finns två friskolor för år F-9 i stadsdelen och en gymnasieskola i enskild regi.

Mindre verksamhetsområde vid Hagen.

Kungsstens centrum med Nöjds konditori.

Liten centrumanläggning i Påvelund.

SERVICE

Älvsborg saknar idag en naturlig centrumbildning och serviceutbudet i stadsdelen är begränsat. Det finns dock flera mindre affärscentra och butiker spridda i Påvelund, Kungssten, Grimmered, vid Käringberget, Hagen och Nya Varvet. Det finns också flera kvarterskrogar och pizzerior spridda över stadsdelen. Till det stora regionala centrat Frölunda Torg är det mellan två och fem kilometer.

Förskola och skola utgör den största delen av stadsdelsförvaltningens verksamhet, nästan 60 procent. Fler förskolor planeras. Närmsta bibliotek finns på Frölunda Kulturhus, men en bokbuss stannar på flera hållplatser i stadsdelen.

Hagens vårdcentral har flyttat utanför stadsdelsgränsen och heter numera Vårdcentralen Kungssten. Upptagningsområdet är detsamma. Vårdcentralens gamla lokaler har byggts om till förskola.

Barnavårdscentral och apotek finns i stadsdelen.

KOMMUNIKATIONER

Älvsborg har i de inre delarna ett småskaligt gatunät med blandad trafik. Längs de större gatorna finns cykelbanor som leder vidare till Göteborgs genomgående cykelnät. Längs älven finns även en vackert belägen cykelväg som löper till Göteborgs centrum via Nya Varvet.

Snabba kollektiva direktförbindelser till centrala staden finns i form av Ö-snabben och busslinje 91. Genom norra delen av Älvsborg går spårvagnslinje 11 från Saltholmen till centrala Göteborg via Kungssten. Från Kungssten går även linje 9 mot centrum. På sommaren kör linje 9 hela vägen till Saltholmen. De södra delarna av Älvsborg försörjs med busstrafik som utgår från Frölunda torg. Det går exempelvis bra att åka buss till badet i Fiskebäck.

Det är i vissa områden långt att gå till närmaste buss- eller spårvagnshållplats. Detta kan vara svårt för äldre och personer med funktionshinder.

Bilnehavet i Älvsborg ligger klart över genomsnittet för kommunen och invånarna i stadsdelen kör långt mer bil än genomsnittet för Göteborg. Närmare 80 procent av alla resor i stadsdelen sker med bil. Detta leder dels till störningar inom stadsdelen i form av buller och luftutsläpp, dels till oproportionerligt stora bidrag till trafikstörningarna inom Göteborgs centrala delar.

UTVECKLINGSTENDENSER OCH BEHOV

En viktig del i Älvsborgs karaktär ligger i exponeringen mot älven och havet. Denna karaktär bör man vara rädd om. Trots att stadsdelen är belägen utmed vattnet är tillgängligheten till havet och älven i vissa delar begränsad. De strandområden som

finns behöver därför värnas för att vara fortsatt tillgängliga för allmänheten. Ett stråk i form av gång- och cykelbana utefter kustlinjen mellan Klippan och Saltholmen är önskvärt och skulle lämpligen fortsätta söderut mot Näset. Grönområden på sträckan Röda Sten till Saltholmen bör bevaras och göras mer tillgängliga.

Med tanke på det ökade antalet småbarn behövs fler förskolor fördelade över stadsdelen. Ny mark kan behöva tas i anspråk för att tillgodose behovet.

Även den äldre befolkningen ökar i antal och önskemålet att bo kvar i stadsdelen även i hög ålder är starkt. Att utveckla boende och livsmiljöer, hållbara för morgondagens äldre, är en strategisk framtidsfråga. Alternativa boendeformer behöver utvecklas, så att äldres behov av trygghet och omsorg kan tillgodoses även med andra medel än äldreboende.

I vissa områden är det långt till kollektivtrafikens hållplatser, vilket är en nackdel för människor som har svårt att gå långa sträckor. Kollektivtrafiken behöver därför kompletteras, exempelvis med anslutningstrafik i form av en flexlinje som strålar samman med den övriga trafiken i vissa punkter.

Kungssten är ett uppskattat centrum med flera mindre butiker, pizzeria, kafé och ett konstgalleri. Genomfartstrafiken är dock besvärande. Nya lösningar efterfrågas för att skapa en bättre miljö i området så att det blir möjligt att mera ledigt röra sig till fots mellan butikerna.

En bidragande orsak till att älvsborgsborna kör så mycket bil kan vara att stadsdelen är underförsörjd med handel och att Älvsborg inte har någon naturlig centrumbildning.

De större gatorna har separata cykelbanor.

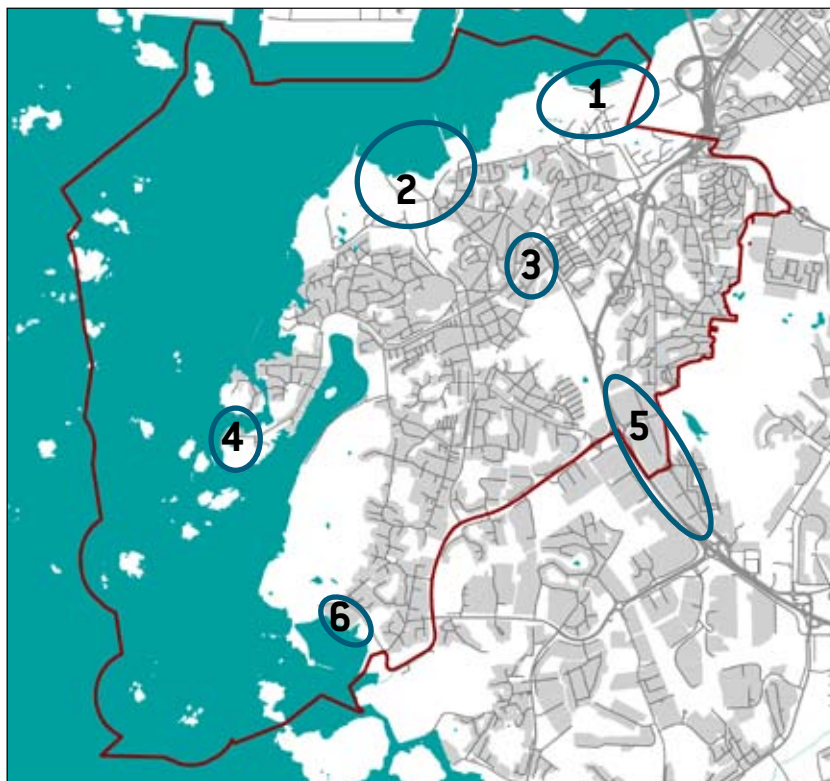
NÄRINGSLIVET I ÄLVSBORG

- Drygt 6 100 arbetstillfällen inom stadsdelen.
- Många företag med maritim anknytning
- Stor utpendling, framför allt till centrum
- Fiskebäcks hamn har en av Sveriges största fiskeflottor
- Vid Nya Varvet finns drygt 80 verksamheter
- Göteborgs Garnison har omkring 350 anställda
- Grimmereds industriområde ligger i ett strategiskt läge intill västerleden

När Älvsborgs municipalsamhälle år 1945 införlivades med Göteborg var området fortfarande en fiske- och jordbruksbygd med inslag av villabebyggelse. Idag är stadsdelen mer en boendestadsdel där de flesta invånarna arbetar utanför stadsdelen.

I Älvsborg finns drygt 6 100 arbetstillfällen, de flesta inom offentlig förvaltning, handel och kommunikationer. I övrigt är branschfördelningen förhållandevis jämn. En stor del av företagen har maritim anknytning. Älvsborgs arbetsplatser är främst lokaliserade till Fiskebäcks hamn, Nya Varvet, Grimmered och Hagen. Viss verksamhet finns även på Saltholmen.

Omkring 14 procent av älvsborgsborna har sin arbetsplats i stadsdelen. Arbetspendling sker främst till centrala Göteborg. Utpendlingen är betydligt större än inpendlingen.

Näringslivet i Älvsborg finns huvudsakligen koncentrerat till sex områden:

1. Nya Varvet
2. Göteborgs Garnison
3. Hagen / Redegatan
4. Saltholmen
5. Grimmered
6. Fiskebäcks hamn

FISKEBÄCKS HAMN

Fiskebäckers hamn är hemmahamn för en av Sveriges största fiskeflottor med 24 fiskefartyg och fyra bunkerfartyg. På båtarna arbetar sammanlagt cirka 200 personer. De stora fartygen ligger sällan i hemmahamnen och förhållandevis små mängder fisk landas i Fiskebäckers hamn; år 2004 var det cirka 57 ton att jämföras med Göteborgs Fiskhamn där mängden samma år var 1480 ton.

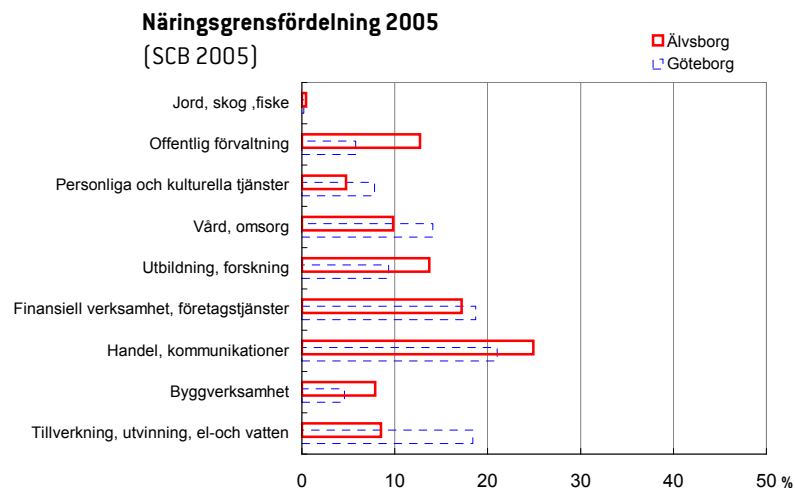
Vid Fiskebäckers hamn finns även andra företag och handel med maritim prägel.

NYA VARVET

Vid Nya Varvet finns en stor blandning av verksamheter, från småföretag till myndigheter och högskola. Idag finns drygt 80 olika verksamheter med sammanlagt 2000 anställda på Nya Varvet. Inom området finns allt från snickerier, plåtslagerier till skolor som Nordiska högskolan för folkhälsovetenskap och SMHI.

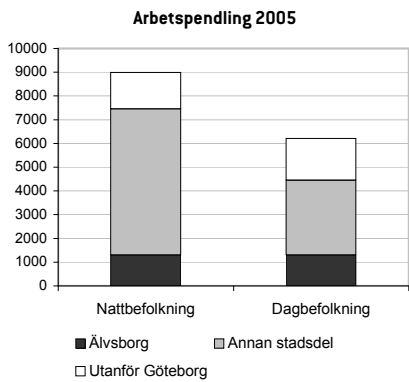
GÖTEBORGS GARNISON

Göteborgs garnison har som helhet drygt 350 personer anställda inom försvarsmakten. Största enhet är Försvarsmaktens sjukvårdscentrum, vars uppgift är att förse försvarsmakten med kvalificerad hälso- och sjukvårdspersonal. Inom Göteborgs garnison finns även civila verksamheter lokaliserade: Kustbevakning, Sjöfartsverket, Luftfartstyrelsen, Pliktverket, Fiskeriverket, Polisen, Räddningstjänsten och Fortifikationstverket.

Älvsborgs andel av Göteborgs arbetsplatser är 2,19%, totalt 6208.

Diagrammet över näringsgrensfördelning visar de branscher som är geografiskt representerade i stadsdelen.

Nattbefolkning: Stapeln visar antalet förvärvsarbetande boende i stadsdelen. De olika färgerna visar var dessa arbetar.

Dagbefolkning: Stapeln visar antalet personer som har sin arbetsplats i stadsdelen. De olika färgerna visar var dessa bor.

Källa: SCB 2005

Kontorshotell i det gamla varmbadhuset vid Saltholmen.

GRIMMEREDS INDUSTRIOMRÅDE

Grimmereds industriområde ligger längs med Västerleden. Större delen ligger inom Älvsborgs gränser men en mindre del i söder tillhör Frölunda.

Grimmereds industriområde är stort sett utbyggt i hela sin utsträckning men det finns möjlighet att utveckla befintliga fastigheter. Tillgången till små lokaler av olika slag är god, vilket gynnar etableringar av nya verksamheter. Läget är fördelaktigt: Västerleden innebär både god tillgänglighet och bra exponering.

Det finns etableringstryck för handel i området men trafiksituationen är sådan att ytterligare handel kan inte tillåtas utan att en effektiv trafiklösning kommer till stånd. År 2005 återupptogs ett då vilande programarbete som ska belysa industriområdets trafikstruktur och markanvändning.

HAGEN/REDEGATAN

Vid Hagen finns ett mindre verksamhetscentrum. I området finns en blandning av småföretag inom kontor, service och handel. Här finns även stadsdelsnämnden Älvsborgs förvaltningskontor med nämndsal och medborgarinformation.

Grimmereds industriområde

SALTHOLMEN

Det gamla varmbadhuset vid Saltholmen inrymmer idag ett kontorshotell där en varierande blandning av företag är lokaliserade. Småhandel förekommer i anslutning till färjetrafiken.

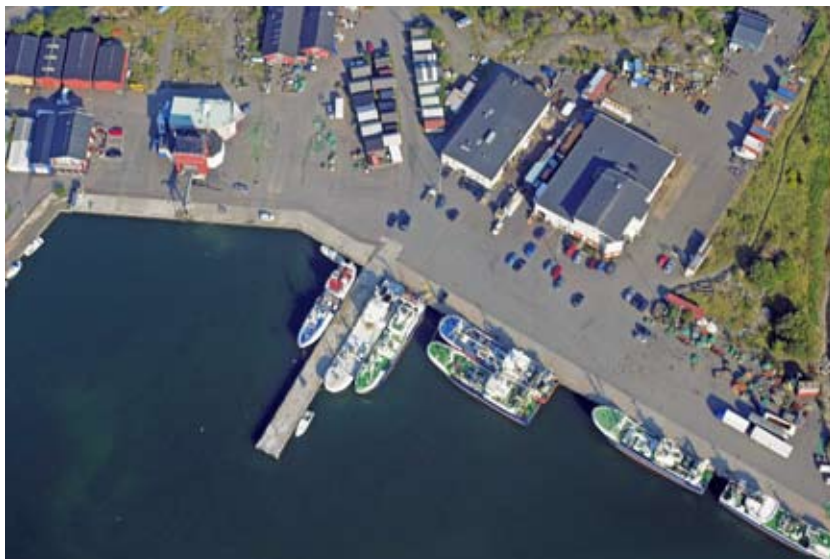
UTVECKLINGSTENDENSER OCH BEHOV

Näringslivet i Älvsborg är huvudsakligen småskaligt och har anknytning till marin verksamhet.

Utvecklingen vid Fiskebäcks hamn är beroende av fiskerinäringens utveckling i stort. Godsterminalen för skärgårdstrafiken liksom planerna på bostäder i anslutning till hamnen är också nya förutsättningar att räkna med. Flera olika intressen konkurrerar om utrymme och det finns behov av samordning.

Nya Varvet är ett attraktivt område med möjligheter att utvecklas ytterligare. Det finns bland annat efterfrågan på större fastigheter för nyetableringar.

Grimmereds industriområde har med sin småskaliga struktur och sitt strategiska läge en potential att utvecklas vidare som blandat verksamhetsområde. För att kunna bereda plats för mer handel måste trafikfrågorna lösas. En nackdel för Grimmereds utveckling är att området saknar en fungerande företagarförening.

Fiskebäcks hamn

På Nya Varvet finns möjlighet att utveckla verksamhetsområdet.

- Utpräglad boendestadsdel
- Stor andel radhus och villor
- Finmaskigt gatunät med några huvudgator
- Parkeringsproblem vid Saltholmen
- Godsterminalen för båttrafik flyttas från Saltholmen till Fiskebäck
- Stora naturvärden vid kusten som är viktiga att värna

DEN FYSISKA MILJÖN I ÄLVSBORG

Älvsborg är en utpräglad boendestadsdel och bebyggelsen utgörs till största delen av villor och radhus. På några få platser finns flerbostadshus. Företagsverksamhet är i huvudsak koncentrerad till sex områden.

Landskapsbild

Älvsborg har en lång kustlinje och det kustnära läget är karaktärsgivande för stadsdelen. På många platser inom stadsdelen finns obebyggda större och mindre kustnära bergspartier som antingen ligger i direkt anslutning till kusten eller vittnar om närheten till den. Bergspartierna är viktiga för landskapsbilden och fungerar som rumsbildande element i landskapet. De skapar naturliga pauser och mellanrum i den på sina håll täta småhusbebyggelsen i Älvsborg.

Historik

Stadsdelen Älvsborg omfattar idag det område som fram till införlivningen med Göteborg år 1945 var Älvsborgs municipalsamhälle, som då ingick i Västra Frölunda kommun. Trakten var fram till 1800-talets början utmarker med gles bebyggelse och många bostadsområden i stadsdelen har ärvt sina namn efter gamla bondbyar som Hagen, Karingberget och Hinsholmen.

I början på 1700-talet etablerade flottan en militär förläggning väster om Klippan. 1802 byggdes Nya Varvet ut och användes sedan för militära ändamål fram till 1983 då Nya Varvet avvecklades som marin enhet. Mellan 1870 till 1907 användes delar av anläggningen som stadsfängelse. Kustartilleriet tillkom 1902. Nya Varvet är idag en viktig plats för både verksamheter och rekreation.

I Långedrag byggdes vid 1800-talets mitt en restaurang och ett kallbadhus. Tomter började avstyckas för sommarboende men ganska snart också för året-runtboende. År 1905 började sommarhemmets kolonier byggas vid nuvarande Bygatan.

MARKANVÄNDNING

Bostäder

Älvsborg är indelat i områdena Hagen, Grimmered, Långedrag och Fiskebäck. De är alla utpräglade bostadsområden med få inslag av arbetsplatser eller service. Däremot finns det naturmark i olika omfattning sparad i villabebyggelsen.

Trafik

Älvsborg är uppbyggt med ett förhållandevis finmaskigt gatunät kompletterat med några större gator som bär mer genomgående trafik. Västerleden är en regional artär med omkring 54 000 fordon per dygn. Den matar trafik in till de lokala genomfartsgatorna Torgny Segerstedtgatan, Fågelvägen och Stora Fiskebäcksvägen. Av dessa tre har Torgny Segerstedtgatan de största trafikmängderna, samtidigt som det är den smalaste och minst lämpliga gatan för mycket trafik.

Kollektivtrafikens linjedragningar följer i huvudsak de större gatorna. I bostadsområdenas inre delar kan det därför vara långt till närmaste hållplats. På de mindre villagatorna i Älvsborg blandas gång-, cykel- och biltrafik. En nackdel är att trottoarer på vissa ställen är underdimensionerade och i vissa fall saknas helt.

Älvsborg har ett finmaskigt gatunät med några större genomfartsgator.

Saltholmsgatan

Torgny Segerstedtgatan

Stora parkeringsproblem vid Saltholmen.

Skärgårdsterminalen vid Saltholmen.

Ätt av stadsdelens många friluftsbad.

Fiskebäcksbadet

Skärgårdstrafiken

All persontrafik och godstrafik till södra skärgården går år 2006 via Saltholmen. Detta bidrar till ett stort trafikflöde i Älvsborg och stora parkeringsproblem vid Saltholmen. Varje dygn rullar i snitt drygt 11 000 fordon på Torgny Segerstedts-gatan.

Under år 2007 flyttades godsterminalen för båttrafik till södra skärgården från Saltholmen till Fiskebäcks hamn. Den nya lokaliseringen omfördelar trafik från Saltholmsgatan och Torgny Segerstedts-gatan till de gator som leder till Fiskebäcks hamn: Stora Fiskebäcksvägen och Skattegårdsvägen.

En förstudie med förslag till åtgärder angående parkering och tillgänglighet till Saltholmen och Göteborgs skärgård godkändes i byggnadsnämnden år 2006. Förslaget innebär förbättrad angöring för bussar, ett tillskott om cirka 120 parkeringsplatser samt en skyddad cykelparkering. För att uppnå detta måste bergknallen intill skärgårdsterminalen sprängas bort.

Handel

Älvsborg saknar idag en naturlig centrumbildning och serviceutbudet i stadsdelen är begränsat. Det finns dock flera mindre affärscentra och butiker spridda i Påvelund, Kungssten, Grimmered, Hagen, Kärningberget och Nya Varvet.

Verksamhetsområden

Stadsdelen Älvsborg har sex verksamhetsområden: Nya Varvet, Fiskebäcks hamn, Grimmereds industriområde, Hagen, Saltholmen och Göteborgs Garnison.

Nya Varvet och Fiskebäck har med sina lägen vid vattnet huvudsakligen verksamheter med maritim anknytning. Ett kompletterande inslag i markanvändningen är äldreboendet i västra delen av Fiskebäcks hamn. Grimmered är ett traditionellt industriområde med som drar nytta av lokaliseringen vid den stora Västerleden. Hagen och Saltholmen är mer småskaliga och bostadsnära verksamhetsområden med inriktning mot tjänsteföretag. Vid Göteborgs Garnison finns både militär och civil verksamhet.

Natur och rekreation

Stadsdelens kustnära belägenhet utgör en betydande grund i Älvsborgs attraktionskraft, både för invånarna i stadsdelen och för besökare. Det havsnära läget bjuder på stora naturvärden, framförallt längs kustlinjen med Fiskebäck längst i söder följt av Hinsholmskilen, Saltholmen och Långedrag längre norrut. Därefter följer Göteborgs hamninlopp med bland annat Nya Varvet. Kusten längs älvmynnningen

från Långedrag till Nya Varvet är en viktig länk i Göteborgs grönstruktur. Området som tillhör Göteborgs garnison är dock inte tillgängligt för allmänheten.

Längs stadsdelens kustremsa finns många populära friluftsbad och rekreationsområden som lockar besökande från stadsdelen och från stora delar av Göteborg. Nordväst om småbåtshamnen i Fiskebäck finns ett stort naturområde som ligger mellan Fiskebäck och Hinsholmskilen och stadsdelens enda kommunala friluftsbad. Detta bad- och rekreationsområde, vari Fiskebäcks udde ingår, består till största delen av klipplandskap och är välbesökt både vår och sommar. Naturmarken i området är värdefull för det allmänna friluftslivet. Ett promenadstråk som förbinder Saltholmen med Önnered passerar förbi Fiskebäck. Saltholmen utgör, tillsammans med Aspholmen, ett annat populärt och välbesökt friluftsområde i stadsdelen. Vid Saltholmen finns även kallbadhuset som också kan räknas som en form av friluftsbad.

För boende i Älvsborg har Påvelunds grönområde, Skärvallsberget (eller Hinsholmsberget) samt Stora Billingen stor betydelse som närrekreationsområden.

Småbåtshamnarna vid Saltholmen, Hinsholmskilen och Fiskebäck är viktiga resurser för många göteborgares rekreation och fritid. Dessa hamnar har tillsammans nära 3500 båtplatser. Vid Långedrag och Tångudden har stadsdelen ytterligare två viktiga småbåtshamnar.

STADSMILJÖ

Största delen av stadsmiljöerna i Älvsborg utgörs av småskalig bebyggelse i form av villor och grupphus som på sina håll kompletterats med lägenheter i flerbostadshus.

Bebyggelsekaraktär

Traditionell kustnära bebyggelse

I anslutning till Långedragets gamla hamn finns exempel på äldre traditionell kustnära bebyggelse. Vissa exempel på sådan bebyggelse finns också kvar i Fiskebäck. Byggnaderna är småskaliga och uppförda i trä.

Av den gamla jordbruksbebyggelsen finns Grimmereds by kvar och kan, trots en del nytillskott, ge en uppfattning om den gamla oskiftade byns karaktär. Det är en av de få bevarade byarna inom före detta Västra Frölunda socken.

Invånarna i Älvsborg har nära till naturen.

Småbåtshamnen i Fiskebäck.

Äldre bebyggelse i gamla Långedrag.

Radhus väster om Ängkärrsvägen.

Nyttillkommen kustnära bebyggelse vid Austvägen.

Toredamm, flerbostadshus från 1990-talet.

Äldre traditionell bebyggelse vid Långedrag's gamla hamn.

Villa på Käringberget i nationalromantisk stil.

Grupphusområde norr om Traneredsvägen.

Nyttillkommen bebyggelse vid Saltholmsvägen.

Egnahemsbebyggelse vid Ängkärrsvägen.

Villabebyggelse

Runt förra sekelskiftet började utbyggnaden av villabebyggelse ut mot Långedrag och ute vid Hinsholmskilen. En förutsättning för områdets utveckling under 1900-talet var spårvägens tillkomst 1907. Denna gjorde det möjligt för borgerligheten att bosätta sig utanför stadskärnan. Karaktäristiskt för hela området är den i huvudsak glesa, låga bebyggelsen och den nära kontakten med grönska och vatten.

Denna typ av äldre villabebyggelse finns framförallt mellan Hinsholmskilen och älvmynningen, längs spårvägens sträckning mellan Långedrag och Saltholmen. Många av dessa äldre villor har en stark individuell utformning och visar exempel på olika arkitektoniska stilar från tiden mellan 1890- och 1920-talet. De tidiga villorna ligger vanligen placerade mitt på stora tomter, omslutna av växtlighet. Villorna är byggda på kustnära bergspartier varför det kan vara stora nivåskillnader mellan olika delar av dessa områden. Fram till mitten av 1900-talet fortsatte villabebyggelsen att växa fram längs spårvägen ut till Saltholmen.

Under 1940- och 50-talen byggdes en del egnahemsbebyggelse inom Älvsborg. Exempel finns längs Traneredsvägens norra sida. Husen ligger centralt placerad på tomten omgivna av trädgård.

På 1960-, 70- och 80-talen började tomter styckas av för nya villor i anslutning till tidigare bebyggelse. Villorna byggdes antingen i grupp eller var för sig på enskilda tomter. Exempel finns på västra respektive östra sidan om Ängkärrsvägen. Fiskebäck och Påvelund är områden som visar prov på villabebyggelse från början av 1900-talet fram till idag.

Mindre tillskott av bostadsbebyggelse sker kontinuerligt genom fastighetsdelning. Mestadels handlar det om villor.

I attraktiva lägen, framför allt med havsutsikt som i Långedrag, har den kulturhistoriskt värdefulla traditionella karaktären efter hand ersatts av hus som bryter med de ursprungliga naturanpassade miljöerna. Där finner man exempel på vår tids kustnära byggande: stora villor på små tomter med marken plangjord för parkering.

Grupphusområden

Stora grupphusområden tillkom under åren 1960 till 1985, vid exempelvis Norra Fiskebäcksvägen och Ängkärrsvägen, i Påvelund, Björnekulla och vid Västra Palmgrensgatan. Inte minst miljonprogrammets småhusbebyggelse finns rikt representerad. I början på 80-talet bebyggdes Carnegie äng med grupphus.

Vid Fregattgatan och Sjögången finns grupper av radhus respektive atriumhus från 1960-talet. I båda fallen bildar bebyggelsen helhetsmiljöer och ger exempel på väl utformade områden med tät småhusbebyggelse från tiden före miljonprogrammet.

Ett av de äldre husen i Grimmereds by.

Atriumhus från 60-talet vid Sjögången.

Eckrans Gård

Områden med flerbostadshus

På 1990-talet uppfördes flerbostadshus vid Lokattsbacken och Stengetsgatan, även kallat Toreddamm. Toreddamm utgör Älvsborgs största bestånd av flerbostadshus. Här finns också den största andelen lägenheter med hyresrätt och bostadsrätt.

Gaturummen

De större genomfartsgatorna, som Ängkärrsgatan, Stora Fiskebäcksvägen och Fågelvägen, är typiska matargator med få in- och utfarter. Inga byggnader har entréer mot dessa gator och de utgör bara transportsträckor som är ganska enahanda och anonyma att röra sig på. Torgny Segerstedts gatan är från början byggd som en mer traditionell stadsgata, men de stora trafikmängderna har gjort att den tvingats utformas allt mer som en matargata. Här går största delen av den trafik med bil, buss och spårvagn som går till och från södra skärgården, och som genomkorsar stadsdelen. Barriäreffekterna är påtagliga.

Inom bostadskvarteren är gaturummen i allmänhet intima och inbjudande att röra sig i. Speciellt i den äldre bebyggelsen kan man hitta vackra och omväxlande gaturum som anpassats till landskapet.

Särskilda naturvärden

Älvsborg har en del natur med särskilda värden. Ängs- och hagmarksområden finns på Stora Lyngskär. Naturen där domineras av hållmarker, men i stråk med gräsmarker finns ljunghed och rödvengräshed. Längs stränderna finns på några platser strandängsvegetation.

Inslaget av ädellövskog är begränsat i Älvsborg, men det finns tre mindre områden: vid Nya Varvet, Hinsholmsberget och Påvelund.

Stora Lerholmen utanför Saltholmen har en synnerligen stor fiskmåskoloni, en stor fisktärnekoloni och en rik ejderhäckning. Dessutom finns häckande knölsvan och skrattnås.

Särskilda kulturhistoriska värden

I Älvsborg finns flera exempel på kulturhistorisk värdefull bebyggelse. Miljöerna och byggnaderna finns beskrivna i kommunens bevarandeprogram: *Kulturhistoriskt värdefull bebyggelse*, del II.

Nya Älvsborgs fästning, Aspholmarna

Nya Älvsborg och Aspholmarna ligger i Göta Älvs mynning söder om Arendal

och Älvsborgshamnen och är i sin helhet utpekade som riksintresse för kulturmiljövärden. Fästningen utgör en unik historisk miljö som visar på Göteborgs och älvmynnings stora betydelse under 1600- och 1700-talet. Anläggningen hör till den bäst bevarade av detta slag i landet och utgör ett gott exempel på 1600-talets befästningskonst.

Nya Varvet

Nya Varvet är av riksintresse för kulturmiljövärden. Riksintresset omfattar det före detta militärområdet Nya Varvet samt intilliggande grönområde Stora Billingen med bebyggelsemiljö. Området omfattar cirka 140 byggnader varav omkring 115 ligger inom Nya Varvet. Förutom ett tiotal byggnader är husen byggda före 1960. Nya Varvet ingår i sin helhet i kommunens program för bevarande. Byggnaderna, tillsammans med kajområdet, begravningsplatsen, parker och trädgårdar speglar områdets användning som kronans varv och örlogsstation under mer än 200 år. Miljön är framförallt präglad av det tidiga 1800-talets byggnader och anläggningar, men det finns även unika äldre byggnader. Nya Varvet som helhet utgör ett viktigt inslag i älvmynnings miljö. Vissa äldre byggnader inom Nya Varvet är förklarade som byggnadsminnen.

Långedrag - Saltholmen

Bebyggelsemiljön omfattar ett stråk som ansluter till älvmynnings på västra sidan och Hinsholmskilen på den östra. Bebyggelsen visar på områdets utveckling från ett litet fiskeläge till ett rekreationsområde och en exklusiv villaförstad. Långedragets inre hamn har spår från det tidiga 1800-talets fiskeläge. En del bebyggelse minner om den första badortsperioden mellan 1850-1900. Saltholmen som helhet har en välbevarad rekreationsmiljö med tidstypiska byggnader och parkanläggningar från tidigt 1900-tal. Exempelvis finns kallbadhuset kvar och används. Saltholmsgatan är ett värdefullt exempel på en villaförstad i anslutning till havet och här finns flera byggnadshistoriskt intressanta villor.

Fregattgatan och Sjögången

Området omfattar radhus utmed Fregattgatan samt atriumhus vid Sjögången. Bebyggelsen bildar två helhetsmiljöer och ger exempel på väl utformade områden med tät småhusbebyggelse från 1960-talet.

Nya Varvet

Älvsborgs kyrka

Grimmereds by

Trots att nya byggnader tillkommit i Grimmereds by ger miljön en uppfattning om den gamla oskiftade byns karaktär. Det är en av de få bevarade byarna inom före detta Västra Frölunda socken och den omfattar ovanligt väl bevarade bostadshus på dubbel bredd med tidstypisk dekor från 1800- talets senare del.

Enstaka byggnader

Enstaka byggnader av intresse är Älvsborgs kyrka, Hagenskolan, Dalaskolan, Missionskyrkan, Eckrans gård, Påvelundsstugan, Björnekulla gård.

Dessutom finns enstaka kulturhistoriskt intressanta villor utefter Käringsbergsgatan, Eckragatan, Fortgatan, Västra Palmgrensgatan och Västerlandsgatan.

UTVECKLINGSTENDENSER OCH BEHOV**Bostäder**

Älvsborg är en av Göteborgs mest socialt homogena stadsdelar. 90 procent av bebyggelsen består av småhus i privat ägo. För att åstadkomma en mer sammansatt bebyggelse och möjliggöra att fler unga och gamla ska kunna bo kvar i sin stadsdel finns det ett behov av en komplettering och förnyelse av bostadsbeståndet i form av mindre bostäder såsom lägenheter, vissa av dem med höga tillgänglighetskrav för äldre och funktionshindrade.

Veksamhetsområden och handel

Många boende i stadsdelen pendlar idag till andra delar av staden för att arbeta. Genom att på vissa platser i stadsdelen integrera bostäder, service och arbetstillfällen skapas en levande stadsdel och beroendet av bilen som transportmedel minskar. En sådan framtida centrumbildning skulle kunna skapas genom att förbättra miljön vid butikerna i Kungssten.

Rekreation

En viktig del i Älvsborgs karaktär ligger i exponeringen mot älven och havet. Denna karaktär är viktig att värna. Trots att stadsdelen är belägen utmed vattnet är tillgängligheten till havet och älven i vissa delar begränsad. De strandområden som finns bör därför lämnas orörda och vara fortsatt tillgängliga för allmänheten. Ett stråk utefter kustlinjen mellan Klippan och Saltholmen bör skapas och fortsätta söderut mot Näset. Grönområden på sträckan från Röda Sten till Saltholmen bör bevaras och göras mer tillgängliga.

Trafik

Den kollektivtrafik som idag trafikerar stadsdelen löper till stor del i vissa vältrafikerade stråk. Kollektivtrafiken skulle behöva kompletteras med anslutningstrafik i form av en flexlinje, som strålar samman med den övriga trafiken i vissa punkter.

[11] ÄLVSBORG

BESKRIVNING AV STADSDELEN

Det finns 21 stadsdelsvisa beskrivningar, en för varje stadsdel i Göteborg. De är en kunskapskälla om de olika stadsdelarna och fungerar även som en introduktion till stadsdelens liv och miljöer för alla som är intresserade. Beskrivningarna har tagits fram i samarbete mellan stadsbyggnadskontoret och stadsdelsförvaltningarna under 2006-2007.

Göteborgs Stad
Stadsbyggnadskontoret